

การเสริมพลังนักวิจัยขององค์กรคนพิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

โดย จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร อาทิตา นรารวัชร และณัฐยา เดชดี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังนักวิจัยขององค์กรคนพิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม” มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมนักวิจัยขององค์กรคนพิการให้มีความรู้ความสามารถในการทำงานวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ กลุ่มองค์กรคนพิการที่เข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัด เชียงราย นครพนม ร้อยเอ็ด ชลบุรี นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร จำนวนนักวิจัยที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการเสริมสร้างความเข้มแข็งประกอบด้วยนักวิจัยขององค์กรคนพิการ และองค์กรผู้ปกครองของคนพิการที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มีจำนวน 46 คน และนักวิจัยจากสถาบันวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และนักวิจัยอิสระ จำนวน 15 คน

กระบวนการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เสริมสร้างทักษะในการทำวิจัยนับตั้งแต่การคิดโจทย์วิจัย การตั้งคำถามหลักในการวิจัย การตั้งสมมุติฐานการวิจัย การกำหนดขอบเขตการวิจัย การทำเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน และการเขียนบทความวิจัยตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า นักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการมีความรู้ และทักษะในการทำวิจัยเพิ่มขึ้น สามารถทำการวิจัยสร้างองค์ความรู้จากหัวข้อวิจัยของตนได้และสามารถนำผลการวิจัยไปทดลอง และแก้ไขปัญหาที่ตนเผชิญอยู่ กระบวนการส่งเสริมนักวิจัยครั้งนี้เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการของการทำวิจัย ซึ่งการที่ทำให้คนพิการและผู้ปกครองคนพิการสามารถทำวิจัยได้ด้วยตนเองย่อมส่งผลต่อการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สามารถลดช่องว่างในด้านการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ไม่ต้องรอให้นักวิจัยหรือนักวิชาการที่ไม่ใช่คนพิการมาสร้างองค์ความรู้ให้

ในระยะยาว องค์กรคนพิการและผู้ปกครองคนพิการจะนำองค์ความรู้จากงานวิจัยของตนไปสร้างศูนย์บริการคนพิการ ซึ่งย่อมมีผลต่อการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของคนพิการในการเข้าถึงบริการของภาครัฐได้

จากผลการวิจัยดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะให้กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ควรให้ความสำคัญกับการวิจัยปฏิบัติการ ที่เน้นการเสริมพลัง เน้นการมีส่วนร่วมปฏิบัติการ โดยบรรจุในยุทธศาสตร์และแผนงานวิจัย และใช้ความรู้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ให้การสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์บริการคนพิการที่ดำเนินงานโดยองค์กรคนพิการ สนับสนุนงบประมาณการบริหารจัดการ และการดำเนินงานวิจัยแก่มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประเทศไทย ให้เป็นหน่วยปฏิบัติการที่ใช้กระบวนการวิจัยในการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรคนพิการ การสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม องค์กรคนพิการ และองค์กรผู้ปกครองคนพิการควรใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ในการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กร สร้างองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาความพิการ และเพิ่มจำนวนนักวิจัยที่เป็นนักพิการให้มากขึ้น

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, การพัฒนาความรู้และทักษะในงานวิจัย, การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

Abstract

The research on “The Empowering of Persons with Disabilities Organizations to Reduce Social Inequalities” aims to instill knowledge and skills among researchers of persons with disabilities organizations helping them to conduct a quality research. The participating organizations work in 6 provinces include Chiang Rai, Nakhon Phanom, Roi-Et, Chonburi, Nonthaburi and Bangkok. The researchers who are the target group consist of 46 researchers from persons with disabilities organizations, the organizations of parents of persons with disabilities in local area including 15 academics from educational institutions, state agencies and independent researchers.

The research employs Participatory Action Research by creating a learning process to instill the research skills beginning from how to develop the research theme, main research question, research hypothesis, scope of research, tools, data collection, data analysis, reporting, and research paper writing respectively.

The research findings reveal that the participating researchers have gained more knowledge, skills and are able to carry out a research based on their research topic including able to apply the research findings to solve the problems they are facing. The facilitating of learning process is an innovation process to empowering the persons with disabilities and their parents to conduct research by themselves. It will help to reduce social inequalities and enhance self-generated knowledge so that they do not have to wait for knowledge generated by other researchers or academics who are not the persons with disabilities.

In the long run, the persons with disabilities organizations and the organizations of parents of persons with disabilities will be able to apply the knowledge learned from the research to develop their own service center for persons with disabilities. This will certainly contribute to solve the problems and obstacles that impeded the persons with disabilities’ access to state services.

Based on the research findings, the research team recommends that the Empowerment of Persons with Disabilities (NEP) should use research process as a tool to empower persons with disabilities organizations by pack up action research in its strategy and

research plan and use new research knowledge to increase quality of life and support budget to service center for persons with disabilities including support budget to Thailand Research Institute for Empowerment of Persons with Disabilities Foundation (TRIP) to take action by using research process to empower persons with disabilities organizations and to reduce social inequality. The persons with disabilities organizations and the parents of persons with disabilities organizations should use action research to strengthening their organizations and increase body of knowledge to solve their problems. The Thai Research Fund (TRF) should continue supporting research project of the persons with disabilities organizations and organizations of parents of persons with disabilities to increase their researcher.

Key words: social inequalities reduction, action research, research knowledge and skill empowerment

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2550 คาดการณ์ว่ามีประชากรที่เป็นคนพิการประมาณ 1.9 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรทั้งประเทศ² สำหรับสถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมและคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2559³ ที่อาศัยในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีจำนวน 1,606,257 ราย คนพิการเหล่านี้ต้องเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำในหลายมิติ กล่าวคือ

มิติสุขภาพ ประชากรที่พิการ จำนวน 1.9 ล้านคน มีความลำบากหรือปัญหาสุขภาพ มีลักษณะความบกพร่อง จำนวน 1.3 ล้านคน มีความลำบากในการดูแลตนเอง และมีความพิการมากกว่า 1 ประเภท ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรพิการที่รัฐบาลควรให้ความช่วยเหลือ

มิติการทำงาน ของประชากรพิการที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป จำนวน 1.4 ล้านคน ที่ไม่ได้ทำงาน ซึ่งเป็นคนพิการในวัยสูงอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มากที่สุดถึงร้อยละ 49.9 รองลงมาเป็นวัยทำงาน (อายุ 25 – 59 ปี) มีร้อยละ 19.9 และวัยเยาวชน (อายุ 15 – 24 ปี) เพียงร้อยละ 4.5

มิติการศึกษา คนพิการที่อยู่ในวัยเรียน (5 – 30 ปี) ร้อยละ 81.7 ไม่ได้เรียนหรือไม่เคยเรียนหนังสือ ทั้งนี้อุปสรรคสำคัญยังเป็นเรื่องความไม่พร้อมในการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กพิการ สถานที่ไม่เอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับเด็กพิการ การเดินทางลำบาก และการที่ครอบครัวไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้ลูกที่มีความพิการ ปัญหาการเข้าไม่ถึงการศึกษาของเด็กพิการนำไปสู่การมีโอกาสดำเนินการเข้าถึงการมีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอค่อยลงไปอีก

มิติความช่วยเหลือหรือสวัสดิการจากรัฐ ส่วนใหญ่ยังขาดโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านการศึกษา อาชีพ รวมทั้งการได้รับอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการที่เหมาะสม โดยมักถูกทิ้งไว้ให้อยู่กับครอบครัวตามอัตภาพ

ภายใต้ความเหลื่อมล้ำที่คนพิการต้องเผชิญในมิติต่างๆ ดังกล่าว มีกฎหมาย 3 ฉบับที่ออกมาเพื่อสร้างระบบหลักประกันสุขภาพ ส่งเสริมคนพิการให้เข้าถึงบริการ และเพื่อเข้าถึงการศึกษา นโยบาย และเพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำให้กับคนพิการหลายประการ กล่าวคือ

1) พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กำหนดให้องค์กรประชาชนท้องถิ่น และประชาชนผู้รับบริการทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในระบบหลักประกันสุขภาพ สปสช.⁴ โดยมีมุ่ง

² รายงานคณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ร่วมกับคณะกรรมการปฏิรูประบบ สวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย พิจารณาศึกษาเรื่อง สวัสดิการกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการ คนชายขอบ กรณีสวัสดิการสังคมสำหรับผู้พิการ

³ สถิติคนพิการ at <http://nep.go.th/th/disability-statistic> (31 พฤษภาคม 2559)

⁴ social-protection.org/gimi/gess/ResFileDownload.do?jsessionid

ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง และมีความเป็นธรรมด้วยกลไกการคุ้มครองสิทธิของประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจระบบหลักประกันสุขภาพในทุกกลุ่มเป้าหมาย แก้ไขปัญหาการใช้บริการ คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ได้ประกาศ ข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการ และเครือข่ายหน่วยบริการ มีผลบังคับใช้ ณ วันที่ 5 มีนาคม 2558 โดยจะจัดทำมาตรฐานกลางสำหรับหน่วยบริการ ที่ใช้ร่วมกันทั้งหน่วยบริการและองค์กรคนพิการ อย่างไรก็ตามจนถึงปัจจุบัน สปสช. ยังไม่มีการจัดทำหลักเกณฑ์สำหรับการขอขึ้นทะเบียนเป็นหน่วยบริการร่วมตามประกาศ

2) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 20/3 และมาตรา 20/4 กำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนพิการในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถเข้าถึงสิทธิและ บริการอย่างทั่วถึง องค์กรคนพิการมีความเข้มแข็ง สามารถจัดบริการให้คนพิการได้อย่างมีมาตรฐาน ข้อเท็จจริงพบว่า ข้อมูล ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2559 มีการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการทั่วไป จำนวน 815 ศูนย์⁵ แยกเป็น (1) องค์กรด้านคนพิการที่ได้รับการรับรองมาตรฐานตามมาตรา 6 (10) จำนวน 55 ศูนย์ ขณะที่ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 760 ศูนย์

3) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สามารถเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น โดยบัญญัติไว้ให้บุคคล ครอบครัว หรือองค์กรในภาคส่วนอื่นนอกเหนือจากรัฐบาลสามารถดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการเพื่อจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยให้แก่คนพิการได้ อันจะเป็นจุดเชื่อมโยงบริการในชุมชนที่คนพิการสามารถเข้าถึงอย่างแท้จริง แต่นับจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้มีการดำเนินการให้มีศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการขึ้นแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากข้อขัดแย้งด้านกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจในการจัดตั้งนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านการขับเคลื่อนนโยบายและระบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระบวนการพัฒนาคนพิการมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติ การตีความ การให้นิยามเรื่องคนพิการและความพิการได้เปลี่ยนแปลงไปยึดโยงกับเงื่อนไขทางสังคม และสภาพแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทัศนจากความพิการเป็นเรื่องของกรรม ไปเป็นเรื่องของกระบวนการทางสังคมที่ต้องลดเงื่อนไขข้อจำกัดในระดับบุคคลเพื่อการเข้าถึงการใช้ทรัพยากรของคนพิการอย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป ทำให้แนวคิดในการ

⁵ เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการสิทธิการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

พัฒนาคนพิการเปลี่ยนไปเป็นการส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิ (Rights Based) การเสริมพลัง (Empowerment) และการส่งเสริมคนพิการเข้าเป็นส่วนเดียวกับคนทั่วไปในสังคม (Inclusive society) ซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการในส่วนที่ว่าด้วยพันธกรณีทั่วไปที่ระบุชัดเจนว่าต้องสร้างหลักประกันให้คนพิการทั้งปวงได้อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน และส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิด

ภายใต้แนวคิดในการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้มีมาตรการเร่งรัด การสร้างความเข้มแข็งองค์กรคนพิการโดยการส่งเสริมให้องค์กรของคนพิการมีมาตรฐานในการดำเนินงาน รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรของคนพิการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการขึ้น แต่มาตรการดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้เกิดศูนย์บริการคนพิการที่จัดตั้งขึ้นโดยองค์กรของคนพิการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ ทั้งนี้เกิดจากองค์กรของคนพิการยังขาดความพร้อมที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ทั้งด้านสถานที่ ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ อีกทั้งศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่จัดตั้งโดยองค์กรของคนพิการก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอจากภาครัฐ รวมทั้งหลักเกณฑ์การสนับสนุนด้านการเงินก็ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมตามภารกิจการจัดบริการของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป

ด้วยเหตุนี้ ในการจัดเวทีสมัชชาคนพิการ ปี 2559 มีข้อเสนอต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศูนย์บริการคนพิการหลายประการ กล่าวคือ

- 1) เสริมสร้างความเข้มแข็ง องค์กรความรู้ และสนับสนุนให้องค์กรด้านคนพิการที่ผ่านการรับรองมาตรฐานฯ จัดตั้งเป็นศูนย์บริการทั่วไป ตลอดจนสนับสนุนองค์กรความรู้ งบประมาณ ทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น ในการจัดตั้งและการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ

- 2) เร่งรัดพัฒนาระบบฐานข้อมูลคนพิการ ระบบการให้บริการให้มีความชัดเจน ถูกต้อง ทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนของการให้บริการ

- 3) ผลักดันการจัดทำต้นทุนต่อหน่วยในการจัดบริการคนพิการให้มีคุณภาพ

ที่ประชุมสมัชชาคนพิการ ปี 2559 เห็นว่า การส่งเสริมความเข้มแข็งให้แก่องค์กรของคนพิการให้มีความพร้อมในการเป็นศูนย์บริการทั่วไป ทั้งด้านพัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์กร และการจัดบริการให้แก่คนพิการ น่าจะเป็นกระบวนการที่ทำให้องค์กรที่ผ่านมาตรฐาน สนใจที่จะจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ที่ดำเนินงานโดยองค์กรของคนพิการ จึงเป็นที่มาโครงการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กรของคนพิการสู่การเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการซึ่งการพัฒนาคนพิการให้เป็นนักวิจัย เพื่อเพิ่มจำนวนนักวิจัยด้านคนพิการ การพัฒนาเครือข่ายนักวิจัยที่มีคนพิการมีส่วนร่วม การนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการคนพิการจึงเป็นการเพิ่มโอกาสของคนพิการในการช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้คำแนะนำปรึกษา จัดกระบวนการสนับสนุน การส่งเสริมการดำเนินงานวิจัยให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการและแผนงานตามภารกิจด้านวิจัยอย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ผลงานวิจัยในการสร้างการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย และพัฒนาระบบบริการเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ
3. เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งงานวิจัยด้านคนพิการ ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกการบริหารจัดการงานวิจัย และกลไกเชิงโครงสร้าง องค์กร เครือข่ายเพื่อดำเนินงานวิจัยให้สามารถใช้ประโยชน์ได้จริง

คำถามหลักของการวิจัย

การส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการดำเนินงานวิจัย สามารถสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรคนพิการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการได้เพียงใด ?

สมมุติฐานการวิจัย

1. องค์กร คนพิการ มีความรู้ ความสามารถ ในการทำงานวิจัย
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) และการวิจัยเพื่อท้องถิ่น(Community Based Research) สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยคนพิการได้

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งเน้นการพัฒนาความร่วมมือกับเครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายองค์กรคนพิการ ร่วมจัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย หนุนเสริมการเรียนรู้ มีการพัฒนาระบบพี่เลี้ยง และการจัดการความรู้ รวมทั้งการนำผลการวิจัยไปจัดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบาย โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการพัฒนาโจทย์ และการพัฒนาโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 การขับเคลื่อนนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาระบบและกลไกสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย

ขอบเขตด้านระยะเวลาดำเนินงาน ใช้เวลาดำเนินการวิจัย 14 เดือน (กันยายน 2558 – ตุลาคม 2559)

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย มุ่งทำการวิจัยกับทีมวิจัยขององค์กรคนพิการและองค์กรผู้ปกครองของคนพิการ จำนวน 8 องค์กร

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนที่ 1 – ขั้นตอนที่ 4 มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประเทศไทย ได้ประสานงานกับนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องคนพิการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นพี่เลี้ยงให้ทีมวิจัยทุกทีม จัดกระบวนการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย การหนุนเสริมการเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการนำผลการวิจัยไปจัดกระบวนการขับเคลื่อนนโยบาย ผลการวิจัยแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการพัฒนาโจทย์ และการพัฒนาโครงการ โดยการจัดการสัมมนาเรื่อง “งานวิจัย คนพิการทำได้” เพื่อทำความเข้าใจ สร้างการรับรู้ กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น และแนวทางที่คนพิการสามารถเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคนพิการในกระบวนการวิจัย

แนวคิดเริ่มจากการทำให้คนพิการ องค์กรคนพิการ รับรู้ เข้าใจ เบื้องต้นว่า กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น คืออะไร มีหลักการ แนวคิด วิธีการอย่างไรบ้างคนพิการ จะมีส่วนร่วมได้อย่างไร โดยประสานเชิญหน่วยงาน วิชาการ บุคคลที่สนใจงานวิจัย องค์กรคนพิการทุกประเภท รวมทั้งองค์กร ผู้ปกครองเด็กพิการ เข้าร่วมจำนวน 80 คน

กระบวนการเริ่มจากการนำเสนอแนวคิด มุมมองใหม่ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาบนพื้นฐานการใช้ความรู้ โดยเฉพาะความรู้จากเจ้าของปัญหา จะมีพลัง นำไปสู่การแก้ปัญหาได้ในระยะยาว จากนั้นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอีกช่องทางหนึ่งการสร้างองค์ความรู้ พร้อมทั้งนำเสนอกรณีตัวอย่างจากงานวิจัยคนพิการในพื้นที่ จังหวัดนครราชสีมา ในช่วงท้ายการสัมมนา แบ่งกลุ่มย่อยนำเสนอเสนอโจทย์ที่สนใจในการพัฒนาโครงการวิจัยของกลุ่มนักวิชาการ คนพิการ องค์กรคนพิการ ซึ่งรวมทั้งองค์กรผู้ปกครองด้วย

ผลที่ได้รับคือ ทำให้องค์กรคนพิการและองค์กรผู้ดูแลคนพิการหรือผู้ปกครองของคนพิการ ที่ไม่มีความรู้เรื่องการวิจัยมาก่อนเลยและคิดว่าการวิจัยเป็นเรื่องของนักวิชาการ เป็นเรื่องของนักศึกษาปริญญาโทปริญญาเอก เริ่มมีความเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และวิธีการทำวิจัย รวมทั้งมีความอยากที่จะทำการวิจัยเรื่องคนพิการด้วยตนเองบ้าง มีใช้ร่อนักวิชาการมาทำการวิจัยให้

หลังจากการสัมมนาดังกล่าวสิ้นสุดลง มูลนิธิสถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประเทศไทย ได้ประสาน พุดคุย กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านเวทีสัมมนาเพื่อสอบถามความสนใจ ความต้องการ เรียนรู้ผ่านการทำงานวิจัย พร้อมประเด็นที่สนใจหรือ ใน 2 ระดับ คือ ระดับผู้บริหารองค์กรคนพิการ องค์กรผู้ปกครองเด็กพิการ ระดับชาติ 6 องค์กร และผู้ปฏิบัติงาน พบว่ามีผู้สนใจ มากพอสมควร จากนั้น เชิญเข้าร่วมการประชุมพัฒนาโจทย์วิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักวิจัย มีการดำเนินการและได้ผลลัพธ์ดังนี้

2.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยเพื่อสร้างการเรียนรู้แก่องค์กรขององค์กรคนพิการ ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์โจทย์วิจัย และ เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรคนพิการในการพัฒนาโครงการวิจัย นับเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งที่ฝ่ายวิจัยต้องถึน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มีบทบาทให้ฐานะเพื่อนร่วมคิด นำเสนอมุมมองเพื่อยกระดับการคิดให้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งการออกแบบกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอน

การพัฒนาโจทย์งานวิจัยมี 2 ขั้น คือโจทย์โครงการกลางที่ดำเนินงานโดย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ และโจทย์โครงการย่อย นอกจากนั้นได้มีการแสวงหาภาคีความร่วมมือของนักวิชาการที่สนใจประเด็นคนพิการให้มาทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยง ทั้งในส่วนโครงการกลาง และโครงการย่อย

กลุ่มนักวิชาการที่สนใจประเด็นคนพิการและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโจทย์วิจัย มาจาก วิทยาลัยราชสุดา มหาวิทยาลัยมหิดล ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

กระบวนการประชุม เริ่มจากการให้ข้อมูลผู้เข้าร่วมเรื่องการเขียนโครงการวิจัย หลังจากนั้นเน้นการแบ่งกลุ่ม ตามประเภทความพิการ โดยมีวิทยากรกระบวนการ จาก โหนดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นผู้ดำเนินการกระตุ้น สนับสนุน อำนวยความสะดวกพัฒนาโจทย์ ผลที่ได้รับจากการประชุมครั้งนี้คือ 1) มีโจทย์งานวิจัย ที่ต้องพัฒนาเป็นโครงการ จำนวน 13 เรื่อง โดยมี 2 องค์กร ที่นำเสนอ 2 เรื่อง ได้แก่ มูลนิธิพระมหาไถ่เพื่อการพัฒนาคนพิการ 2 เรื่อง และสมาคมคนหูหนวกจังหวัดนครพนม 2 เรื่อง

จากนั้นเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิสถาบันการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประเทศไทยได้ลงพื้นที่จัดกระบวนการพุดคุย แนะนำ ให้คำปรึกษา ไขข้อข้องใจ ช่วยพัฒนาโจทย์ และเขียนโครงการวิจัย จากการดำเนินงาน พบว่า หลายหน่วยงานไม่ทำต่อ เห็นว่า งานวิจัยเป็นเรื่องยาก ไม่มีความสามารถ บางองค์กร ผู้บริหารได้ตั้งโจทย์ไว้แล้ว ซึ่งผู้เข้าร่วมไม่สามารถพัฒนาเป็นโครงการวิจัยได้ บางโครงการทีมไม่พร้อม มีภาระอื่นต้องดูแล บทบาทมูลนิธิฯ นำโดยหัวหน้าโครงการวิจัย ทำหน้าที่กระตุ้น สนับสนุน ช่วย

ชุดเลาภาษา ให้ความเห็น ปรับแก้โครงการทั้งในส่วนการลงพื้นที่จัดกระบวนการและ แนะนำผ่านช่องทางอีเมล พบว่า มี โครงการที่พัฒนาเป็นโครงการวิจัยมาจาก 7 องค์กร มีนักวิชาการที่เป็นพี่เลี้ยงจำนวน 5 คน จากสถาบันการศึกษา 3 คน นักวิชาการอิสระ 2 คน และเกิดชุดโครงการวิจัย 8 โครงการ คือ

(1) โครงการพัฒนารูปแบบศูนย์บริการ ด้านการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility) โดยการมีส่วนร่วมของจิตอาสา ดำเนินงานโดย มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เกาชาจังหวัดร้อยเอ็ด

(2) โครงการ ศึกษาและพัฒนารูปแบบการทำงานอย่างเข้มแข็งของแกนนำเครือข่าย ในศูนย์การเรียนรู้และฟื้นฟูเด็กพิการ ดำเนินงานโดย ศูนย์เรียนรู้และฟื้นฟูเด็กพิการมินบุรี

(3) โครงการศึกษาการพัฒนาพ่อแม่ที่มีลูกสมองพิการรายใหม่ให้สามารถฝึกลูกได้ด้วยตนเอง ดำเนินงานดำเนินงานโดย ศูนย์เรียนรู้ฟื้นฟูเด็กพิการ พัทยา จังหวัดชลบุรี

(4) โครงการศึกษาระบบและหลักสูตรการเตรียมความพร้อมเด็กหูหนวกก่อนเรียนร่วมที่มีประสิทธิภาพ ดำเนินงานโดย สมาคมคนหูหนวกจังหวัดนครพนม

(5) โครงการศึกษากระบวนการพัฒนาความสามารถของครอบครัวและชุมชนในการใช้ภาษามือเพื่อสื่อสารกับคนหูหนวกในตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ และตำบลกุดตาไก้ อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ดำเนินงานโดยสมาคมคนหูหนวกจังหวัดนครพนม

(6) โครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการสู่การเป็นศูนย์บริการคนพิการ ดำเนินงานโดย มูลนิธิสภาศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการประเทศไทย

(7) โครงการแนวทางการจัดบริการด้านการดำรงชีวิตอิสระของคนพิการเพื่อมุ่งสู่การเป็นศูนย์บริการคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินงานโดย ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระคนพิการ พญาไท กรุงเทพมหานคร

(8) โครงการศึกษาและพัฒนารูปแบบการให้บริการฟื้นฟูบุคคลออทิสติกโดยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ดำเนินงานโดย ศูนย์ส่งเสริมทักษะชีวิตบุคคลออทิสติกจังหวัดเชียงราย

2.2 จัดการประชุมนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อให้ความเห็นต่อโครงการวิจัย โดยองค์กรคนพิการและผู้ดูแลคนพิการนำเสนอโครงการและรับฟังความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ หลังจากการนำเสนอโครงการ มีการสรุปบทเรียนด้วยการสอบถามความเห็นจากทีมงานวิจัยของทั้ง 8 โครงการต่อกระบวนการดังกล่าวพบว่า ควรปรับปรุงการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ สองส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะทำให้ความเห็น อาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญสูงมาก เพราะเกิดช่องว่างในการทำความเข้าใจ ระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิกับผู้เสนอโครงการ ทั้งในการให้ความเห็น และบรรยากาศที่เป็นทางการ ทำให้นักวิจัยเกิดความเครียด จนทำให้เกิดความรู้สึกว่างานวิจัยเป็นงานยาก ไม่อยากทำต่อ ส่วนที่สอง ช่วงเวลาในการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความเห็น ควรเริ่มระหว่างการพัฒนาโครงการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เสนอ

โครงการมีความชัดเจน พร้อมๆกับการเรียนรู้ร่วมด้วย นอกจากนั้นควรให้เวลาผู้ทรงคุณวุฒิในการทำ ความเข้าใจกับโครงการให้มากขึ้นก่อนที่จะให้ความเห็น

2.3 ติดตามโครงการที่ปรับแก้แล้ว เพื่อประสาน ติดตามโครงการให้สามารถจัดทำสัญญา กับ กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ หลังจากการให้ความเห็นสิ้นสุดลงพบว่า แต่ละโครงการมีประเด็นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นไว้ บางโครงการผู้ทรงคุณวุฒิเสนอว่าควรเปลี่ยนโจทย์วิจัย บางโครงการมี ความเห็นว่าโจทย์วิจัยไม่มีน้ำหนักที่ใช้กระบวนการวิจัยหาคำตอบ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตคนพิการฯ ได้ทำการติดตามเพื่อรับฟังความเห็นจากทีมวิจัย สิ่งที่พบคือ ทุกโครงการ ต้องการยกเลิกการทำวิจัย ไม่อยากดำเนินงานต่อ โดยให้ความเห็นว่า ระดับความรู้ไม่มากพอที่จะทำงาน วิจัย ไม่เข้าใจว่าควรแก้เค้าโครงวิจัยส่วนไหน มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ จึง ต้องแนะนำ เสริมกำลังใจ ช่วยแก้โครงการ ไขข้อข้องใจ เพื่อให้ นักวิจัยยอมกลับมาทำงานงานวิจัยต่อ บทเรียนที่ได้รับคือ กระบวนการให้ความเห็น การคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วงเวลาการจัดการให้ความเห็น มีความสำคัญ จำเป็นต้องปรับปรุงให้เหมาะกับพื้นฐานนักวิจัยที่ยังมีประสบการณ์ในการทำวิจัยน้อย

2.4 จัดเวทีสรุปบทเรียนกระบวนการพัฒนาโจทย์วิจัยและการให้ความเห็นต่อโครงการวิจัย กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยร่วมกับเครือข่ายใช้เวลาค่อนข้างนาน กว่าจะสามารถทำสัญญากับ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ได้ ทีมวิจัยของแต่ละโครงการได้บทเรียน การทำงานวิจัยครั้งนี้ ได้สร้างการเรียนรู้ร่วมกันตลอดทางด้วยการถอดบทเรียนร่วมกันเป็นระยะๆ เพื่อสร้างนักวิจัยที่มี ประสบการณ์ที่สามารถทำงานวิจัยได้ และเป็นนักวิจัยที่มีคุณภาพในอนาคต และสุดท้ายนำไปสู่การ พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการด้วยคนพิการเอง นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับการถอดบทเรียนว่าควรมี ประเด็นการสรุปบทเรียน 5 ประเด็น คือ

- 1) เป้าหมายของการพัฒนาโจทย์วิจัยที่กำหนดไว้คืออะไร
- 2) การพัฒนาโจทย์วิจัยที่ผ่านมาบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- 3) ความสำเร็จหรือล้มเหลวในการพัฒนาโจทย์วิจัยเกิดจากอะไร
- 4) เราได้เรียนรู้อะไรบ้างจากประสบการณ์ที่ผ่านมา
- 5) เราควรทำอะไรและอย่างไรจึงจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาโจทย์วิจัยได้อย่างมี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผลลัพธ์สุดท้ายจากการประชุม นักวิจัยได้ทบทวนทบทวนประเด็นการศึกษา วัตถุประสงค์ เครื่องมือ วิธีการศึกษา แหล่งข้อมูล การทำงานวิจัยซึ่งเป็นแนวทางการทำงานที่ชัดเจนขึ้น พร้อมกับการ จัดทำแผนการสนับสนุน การติดตาม และการทำงานร่วมกันด้วย

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนานโยบาย และการจัดกระบวนการการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ มีการดำเนินการและได้ผลลัพธ์ดังนี้

3.1 จัดกลไกเพื่อการขับเคลื่อนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนานักวิจัย ในการขับเคลื่อน งานนโยบาย ระดับพื้นที่ มี กิจกรรม ดังนี้

(1) การพัฒนาทักษะนักวิจัยในการจัดทำประเด็นนโยบาย เพื่อพัฒนาทักษะนักวิจัยในการพัฒนานโยบายสาธารณะ สร้างชุดความรู้ว่าด้วยกระบวนการนโยบายที่นักวิจัยนำไปใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนนโยบายได้

(2) จัดกระบวนการเพื่อให้ทีมวิจัยนำเสนอความก้าวหน้าของงานวิจัย เพื่อการติดตามความก้าวหน้า การรวบรวม และการเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและประเด็นเพื่อการปรับปรุงโครงการ

(3) นำเสนอผลงานวิจัยในเวทีวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยซึ่งทุกโครงการสามารถเขียนบทความจากงานวิจัย และสามารถนำเสนอผลงานในเวทีประชุมวิชาการด้านคนพิการระดับชาติได้

(4) การกำหนดประเด็นนโยบาย ที่สอดคล้องกับ นโยบาย ระบบการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับชาติ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่นักวิจัยในการพัฒนา และสังเคราะห์ประเด็นนโยบาย และนักวิจัยได้เรียนรู้การพัฒนาประเด็นนโยบาย

(5) การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ระดับนโยบาย ผู้ที่ต้องการใช้ผลงานวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในทีมวิจัย จะทำให้ได้ผลงานวิจัยตรงกับ ความต้องการใช้องค์ความรู้ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และให้ผู้ตัดสินใจระดับนโยบายเข้าร่วมในขั้นตอนแรกเริ่มโครงการ และเพื่อการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ระดับนโยบาย

(6) การผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติโดยผ่านช่องทาง คณะอนุกรรมการกิจการคนพิการในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการระดับชาติ เพื่อให้ได้ผลงานวิจัยได้ใช้ประโยชน์ ประเด็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ ข้อเสนอต่อร่างรัฐธรรมนูญ ประกอบการพิจารณาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2558 รายงานคู่ขนานการปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ มีข้อเสนอต่อทิศทางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2560 – 2565)

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาระบบสนับสนุนการบริหารจัดการงานวิจัย มีกระบวนการดำเนินงาน และเกิดผลลัพธ์ดังนี้

4.1. จัดทำคู่มือการบริหารจัดการงาน การจัดการงบประมาณและการจัดทำรายงาน เพื่อให้การปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันและมีคู่มือในการบริหารจัดการงาน

4.2. จัดทำฐานข้อมูลงานวิจัย นักวิจัย นักวิชาการในพื้นที่และสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาระบบคุณภาพชีวิตคนพิการ เพื่อสร้างฐานข้อมูล ระบบฐานข้อมูลงานวิจัย และ

เพื่อให้ นักวิจัยรู้ช่องทางการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและมีฐานข้อมูลงานวิจัย และนักวิจัยใช้การเผยแพร่

4.3. ลงพื้นที่เพื่อการติดตาม สนับสนุน การดำเนินงานแต่ละโครงการ เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพของนักวิจัย และประเมินผลการดำเนินงานที่มีความสอดคล้องต่อการบรรลุตามวัตถุประสงค์ และใช้ในการปรับปรุงการทำงานทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย นักวิจัยสามารถจัดการงานได้

ผลจากการดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอนเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งด้านงานวิจัยและนักวิจัยที่เป็นคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการผ่านการสร้างการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาศักยภาพ ทักษะนักวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการจริงในพื้นที่ มีระบบพี่เลี้ยงนักวิจัย การลงพื้นที่ให้คำแนะนำ มีการจัดการความรู้เพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรคนพิการ สามารถดำเนินงานได้ตามกรอบเวลา สามารถรายงานความก้าวหน้าการทำวิจัย สามารถนำเสนอผลงานวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิ และสามารถเขียนบทความนำเสนอในเวทีวิชาการงานวิจัยคนพิการระดับชาติได้ สามารถตอบสนองมาตรฐานการวิจัยทั้งสองข้อ คือ 1) องค์กร คนพิการ มีความรู้ ความสามารถ ในการทำงานวิจัย และ 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) และการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community Based Research) สามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งให้นักวิจัยคนพิการได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสร้างคนพิการเป็นนักวิจัยต้องมีใช้กระบวนการ รูปแบบ วิธีการที่มีความหลากหลาย สอดคล้องตามความต้องการที่มีความหลากหลายของนักวิจัย ทั้งพื้นฐานการศึกษา ประสบการณ์การทำงานของนักวิจัย รวมทั้งเงื่อนไข ข้อจำกัดที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน การออกแบบกระบวนการต้องเน้นเชิงรุก เพิ่มช่องทางการสื่อสาร พัฒนาระบบสนับสนุนตามเงื่อนไขรายบุคคล และอยู่บนพื้นฐานการเรียนรู้ในฐานหุ้นส่วนเพื่อนร่วมงาน

2. การจัดบริการโดยองค์กรคนพิการนับเป็นนวัตกรรมใหม่ ทั้งนี้ การวางโครงสร้างการบริหารจัดการ การกำหนดขอบข่ายบริการที่คำนึงถึงความต้องการรายบุคคล ผลงานวิจัยเป็นการสร้างองค์ความรู้ที่ใช้การจัดบริการ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ทักษะนักวิจัยให้สามารถจัดบริการได้ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสการพัฒนาและสามารถช่วยให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิพื้นฐาน สวัสดิการ ตามกฎหมายกำหนด เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งลดความเหลื่อมล้ำได้ เพิ่มความเป็นธรรม

3. ความเข้มแข็งของคนพิการ องค์กรคนพิการ เป็นการวางโครงสร้างองค์กร ฉะนั้น การบริหารจัดการยุทธศาสตร์ให้สามารถทำได้เป็นจริงได้ การใช้รูปแบบการดำเนินงานเน้นเรื่อง การสร้างองค์

ความรู้ ซึ่งเป็นการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่อยู่บนพื้นฐานของการใช้ความรู้ ว่าด้วย การบริหารงาน จัดการ ที่มีระบบ มีกระบวนการระดมความรู้ การพัฒนาโจทย์วิจัย หรือการต่อยอดงานวิจัย และการสร้าง องค์ความรู้ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติของสังคม ต่อคนพิการ ความพิการ ด้านการพัฒนาคนพิการมิติการสร้างความรู้ใหม่ และการจัดการความรู้เดิมอย่าง เป็นระบบ

4. การพัฒนาคนพิการเป็นนักวิจัย คนพิการคือหุ้นส่วนสำคัญในกระบวนการผลิตองค์ความรู้ เป็นการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ จะเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่ยั่งยืน ทิศทางพัฒนา คนพิการที่สามารถเป็นนักวิจัยมืออาชีพ สามารถทำงานวิจัยร่วมกับนักวิจัย หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับคน พิการได้ งานวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นได้ ซึ่งขยายไปสู่การพัฒนาระดับภาพ ใหญ่ (macro) มองเห็นคนพิการ และความพิการเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่แปลกแยก และบูรณาการขับเคลื่อน สังคมไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร จากผลการ พัฒนา เทคโนโลยี และการบริการได้ร่วมกัน

5. ทิศทางการขับเคลื่อนที่เคลื่อนไหวเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ จำแนกออกได้ 4 แนวทางคือ หนึ่ง การจัดการบริการผ่านกลไกศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่ดำเนินโดยองค์กรคนพิการ คือการเพิ่มโอกาส การเข้าถึงสิทธิสวัสดิการที่ครอบคลุมตามหลักสิทธิมนุษยชน สอง การสร้างองค์ความรู้เพื่อเคลื่อนไหว ต่อรองการแก้ไขกฎหมาย นโยบาย และ เจื่อนไขที่เป็นธรรมในสิทธิการมีชีวิตที่มีนัยทางเศรษฐกิจ สังคม สาม การสร้างความเข้มแข็งองค์กรคนพิการ คนพิการในระดับบุคคล ระดับกลุ่มคุ้มครองสิทธิ การจัด การเลือกปฏิบัติ การร่วมสร้างสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน สี่ การบูรณาการประเด็นคนพิการเข้าสู่การ พัฒนาระบบหลัก ปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ โครงสร้างเชิงอำนาจ กำหนดกติกาที่สามารถต่อรองกันได้ อย่างเสมอภาค เท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

1. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ควรให้ความสำคัญในการใช้กระบวนการวิจัย เป็นเครื่องมือการวิจัยปฏิบัติการ ที่เน้นการเสริมพลัง (Empowerment) ผ่านการเรียนรู้ เน้นการมี ส่วนร่วมปฏิบัติการ โดยบรรจุในยุทธศาสตร์และแผนงานวิจัย และใช้ความรู้จากการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบ คุณภาพชีวิต ควรสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ที่ดำเนินงานโดยองค์กรคนพิการ นำ องค์ความรู้ ว่าด้วยระบบการจัดการ บริการ การบริหาร และระบบการพัฒนากำลังคน เพื่อกำหนดกลไก นโยบาย ว่าด้วยแนวทาง มาตรฐาน สนับสนุนศูนย์บริการคนพิการทั่วไป ควรสนับสนุนงบประมาณการ บริหารจัดการ และการดำเนินงานวิจัย แก่มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ประเทศไทย ให้เป็นหน่วยปฏิบัติการที่ใช้กระบวนการวิจัยในการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรคนพิการ การสร้าง องค์ความรู้ และนวัตกรรมลดความเหลื่อมล้ำ

2. องค์กรคนพิการ องค์กรผู้ดูแลคนพิการควรใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการ ในการพัฒนาความเข้มแข็งองค์กร สร้างองค์ความรู้ในการจัดการปัญหาความพิการ และควรมีกระบวนการส่งเสริมให้ ให้องค์กรคนพิการทุกประเภทความพิการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มจำนวนองค์กร เครือข่ายงานวิจัยโดยคนพิการและเพื่อคนพิการ

3. สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย ควรสนับสนุนงานวิจัยต่อยอดในประเด็น กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นการสร้างเสริมความเข้มแข็งองค์กรคนพิการ และการสร้างคนพิการเป็นนักวิจัย และสนับสนุนระบบบริการ กลไกการจัดการงานวิจัยของมูลนิธิสถาบันวิจัยให้เป็นองค์กรทางวิชาการที่ สร้างความรู้ด้านคนพิการ ความพิการ

บรรณานุกรม

จตุรงค์ บุญยรัตนสุพรรณ อาทิตยา นราวรรณ และณัฐธยา เดชดี. (2559). รายงานความก้าวหน้าระยะที่ 1 ชุดโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น เรื่อง “การสร้างเสริมความเข้มแข็งทีมวิจัยขององค์กรคนพิการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม” เสนอ ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สัญญาเลขที่ SRI58M0416

รายงานคณะกรรมการการปฏิรูปสังคม ชุมชน เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ร่วมกับ คณะกรรมการการปฏิรูประบบสวัสดิการสังคมที่เหมาะสมกับประเทศไทย พิจารณาศึกษาเรื่อง สวัสดิการกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้ยากไร้ ผู้พิการ คนชายขอบ กรณีสวัสดิการสังคมสำหรับผู้พิการ สถิติคนพิการ at <http://nep.go.th/th/disability-statistic> สืบค้นเมื่อ 31 พฤษภาคม 2559

เอกสารอัดสำเนา อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ฉบับแปล กระทรวงต่างประเทศ

เอกสารประกอบการประชุม คณะกรรมการสังคม กิจการเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส สภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙

social-protection.org/gimi/gess/ResFileDownload.do;jsessionid